

Stanko Jambrek

Evandeosko kršćanstvo i međureligijski dijalog

Povzetek: Evandeosko kršćanstvo je u posljednjih pedeset godina značajno raslo te je početkom dvadesetprvog stoljeća okupljalo oko šesto milijuna vjernika. U raspravi se daje pregled odnosa evandeoskog kršćanstva prema međureligijskom dijalogu te se naznačuju temeljna načela za vođenje dijaloga. Kako su evandeoski kršćani u Hrvatskoj, kao i u svijetu, posljednjih pola stoljeća bili više usredotočeni na duhovno relevantnu evangelizaciju i osnivanje novih crkava, pitanja ekumenizma, međureligijskog dijaloga i uključivanja u društvene trendove ostavljali su malobrojnim teolozima i društveno-politički angažiranim vođama koji su nastojali uspostaviti i održati društvenu relevantnost evandeoskog kršćanstva. Postojanim zastupanjem biblijskog jedinstva i zajedništva kršćana u evanđelju Isusa Krista, konzervativno evandeosko kršćanstvo prepustilo je potkraj dvadesetoga stoljeća sudjelovanje u međureligijskom dijalogu liberalnim evandeoskim kršćanima. Do preokreta dolazi na prijelazu iz dvadesetog u dvadesetprvo stoljeće kad se više utjecajnih vođa konzervativnog evandeoskog kršćanstva uključuje u dijalog. U posljednjih nekoliko desetljeća ubrzano se unutar evandeoskoga kršćanstva razvijaju teologije religija, a međureligijski dijalog česta je tema teoloških promišljanja i rasprava. Odnosi prema religijama te jasna i nedvosmislena načela prema kojima evandeosko kršćanstvo može sudjelovati u ekumenskom i međureligijskom dijalogu naznačeni su u temeljnim dokumentima svjetskoga evandeoskog kršćanstva, te uključuju autoritet i snagu Biblije, jedinstvenost i središnjost Isusa Krista, snagu Duha Svetoga, biblijsku ekleziologiju, važnost i hitnost evangelizacije i misije, soteriološku usredotočenost i eshatološku perspektivu.

Ključne besede: evandeosko kršćanstvo, međureligijski dijalog, ekumenski dijalog, evangelizacija, Isus Krist, načela

Summary: *Evangelical Christianity and Inter-Religious Dialogue*

Over the past fifty years, Evangelical Christianity has experienced considerable growth, and in the beginning of the twenty-first century consisted of about six hundred thousand of followers. This paper

gives an overview of the attitude of evangelical Christianity toward inter-religious dialogue, and it indicates the basic principles of maintaining dialogue. Since, over the past half of century, the evangelical Christians in Croatia as well as all over the world have been mainly focused upon the spiritually relevant ecumenisation and establishing new churches, the issues of ecumenisation, inter-religious dialogue and inclusion in societal trends have been left to the few theologians and socially-politically engaged leaders who endeavoured to set up and maintain social relevance of evangelical Christianity. With continuous representation of biblical unity and communal feelings of Christians in the Gospel of Jesus Christ, towards the end of the twentieth century the conservative evangelical Christianity left participation in inter-religious in inter-religious dialogue, to the liberal evangelical Christians. The change took place upon the transition from the twentieth to the twenty-first century when several of influential leaders of the conservative evangelical Christianity entered the dialogue. Over the past few decades, theologies of religions have begun to rapidly develop and the inter-religious dialogue has become a frequent topic of theological thoughts and discussions. Attitudes toward religions as well as clear and unambiguous principles according to which evangelical Christianity may take part in ecumenical and inter-religious dialogue, are indicated in the basic documents of the world evangelical Christianity, including the authority and the power of the Bible, the uniqueness and the central position of Jesus Christ, the power of the Holy Spirit, the Biblical ecclesiology, the significance and the urgency of the evangelisation and the mission, the soteriological focus and eschatological perspective.

Keywords: *evangelical Christianity, inter-religious dialogue, ecumenical dialogue, ethics, mission*

Uvod

Prije nešto više od pedeset godina Wilfred Cantwell Smith (1962, 122–123) zapisao je da se kršćanstvo suočava s trećim velikim izazovom. Prvi izazov, smatrao je Smith, bio je susret s grčkom filozofijom, drugi izazov je bio susret s dobom racionalizma i znanosti a treći izazov, za koji je smatrao da se u njegovo vrijeme razvija, jest susret s ostalim svjetskim religijama. Njegovo se predviđanje ostvaruje danas, kad je svijet u procesu ostvarenja globalne civilizacije u kojoj je religija na istaknutom mjestu. U globalnom religijskom supermarketu nalazi se različito upakirano kršćanstvo na istoj »polici« s brojnim drugim znanim i manje znanim religijama. Religije su u supermarketu izložene u skladu s marketinškim strategijama trgovaca. Etikete na kojima je vrlo malim slovima zapisan sadržaj pojedine religije rijetko tko čita. Zamjetni je trend da su čak i sami pripadnici kršćanskih Crkava više zainteresirani za elemente pojedinih drugih religija nego li za nauk Crkve kojoj pripadaju. Kršćanstvo se nalazi usred velikih izazova suvremenog društva koje je u konstantnim promjenama, a multireligijski i globalni društveni procesi u brojnim područjima snažno utječu na kršćansko življenje. U uvjetima globalizacije, konzumerizma, materijalizma, humanizma, relativizma,

pluralizma, multikulturalizma, kršćanstvo treba koegzistirati s drugim religijama i svjetonazorima. Kako? Na kojim načelima?

1. Evanđeosko kršćanstvo – fenomen dvadesetog stoljeća

Tijekom povijesti kršćanstvo je podijeljeno u nekoliko teološki i brojno značajnijih skupina. Od jedanaestog stoljeća kršćanstvo je podijeljeno između rimokatoličanstva i pravoslavlja. U šesnaestom stoljeću razvija se na Zapadu protestantizam, a u devetnaestom i dvadesetom stoljeću snažno se razvija evanđeosko kršćanstvo.¹ Početkom dvadesetprvog stoljeća globalno evanđeosko kršćanstvo čini više od 600 milijuna vjernika koji su pored Rimokatoličke Crkve postali najznačajnija i najbrojnija skupina kršćana današnjice.²

Potkraj 20. i početkom 21. stoljeća evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj snažno naglašava evangelizaciju svih onih koji nisu upoznali Isusa Krista kao osobnog Spasitelja, a kao rezultat toga duhovnog procesa danas u Hrvatskoj djeluje više od 150 lokalnih crkava. Naglašavam samostalne lokalne crkve a ne denominacije stoga što evanđeosko kršćanstvo uči da lokalna crkva ima puninu crkvenosti, a lokalne crkve se mogu udružiti u denominaciju. Denominacija pak ima ograničeni autoritet, samo onoliko koliko na nju prenesu lokalne crkve. Pojedine lokalne crkve u Hrvatskoj udružene su u Savez baptističkih crkava, Evanđeosku pentekostnu crkvu, Crkvu Božju, Vijeće Kristovih crkava, Kristovu pentekostnu crkvu, Savez crkava »Riječ Života«, u pokret kućnih crkava te u nekoliko samostalnih mjesnih crkava.³ Spomenute zajednice vjernika razlikuju se u manje bitnim teološkim naglascima, vodstvu i djelovanju zajednice, no sve nastoje temeljiti svoj nauk i djelovanje u Svetome pismu i stoga prihvaćaju i oživotvoruju jedinstvo kršćana u evanđelju Isusa Krista.

¹ Pridjev *evanđeosko* dolazi uz naziv *kršćanstvo* kako bi ukazao da spomenuto kršćanstvo (ili kršćani) svoje propovijedanje temelji na *evanđelju* (grčki *euangelion*). Uporabom pridjeva *evanđeoska* u nazivu crkve naglašava se središnja uloga Isusa Krista, milosti, vjere i Svetoga pisma, u vjerovanju i djelovanju crkve. Izraz *evanđeoski kršćanin* obuhvaća svakoga kršćanina koji svoje vjerovanje i djelovanje temelji na evanđelju Isusa Krista.

² Detaljnije u: World Evangelical Alliance. <http://www.worldea.org/whoweare/introduction> (pristupljeno 2. siječnja 2015.). *Christianity in its Global Context, 1970–2020: Society, Religion, and Mission*. June 2013.

³ Detaljna povijesno-teološka rasprava o evanđeoskom kršćanstvu u Hrvatskoj nalazi se u Jambrek, 2003., a najnoviji podaci u Jambrek, 2014a.

1.1 Temeljne karakteristike svjetskog evanđeoskog kršćanstva

U temeljne karakteristike svjetskog evanđeoskog kršćanstva, koje je u Hrvatskoj većinom okupljeno pod zajedničkim imenom »Crkve reformacijske baštine«, možemo svrstati (Jambrek 2003, 18):

1. Pozivanje na *Sveto pismo* kao jedini i krajnji autoritet za kršćansko vjerovanje i življenje te vjerovanje i djelovanje crkve. Sveto Pismo je jedini konačni autoritet u pitanjima vjere i ćudoređa.
2. Isticanje da je *Božja milost* jedino sredstvo spasenja, a spasenje je dar koji se prihvaća vjerom. Prava se pak vjera poznaje po dobrim djelima.
3. *Obnavljanje* crkve u vjerovanju i djelovanju prema uzoru na crkvu opisanu u Djelima apostolskim.
4. Crkva je zajednica svetih, odnosno *zajedništvo nanovorođenih kršćana* krštenih u odrasloj dobi nakon priznanja grijeha i ispovijedanja osobne vjere u Isusa Krista kao Spasitelja i Gospodina.
5. Učenje da svaka mjesna crkva ima *puninu crkvenosti* jer u njoj se naviješta Riječ Božja i prebiva Duh Božji, pa je stoga svaka mjesna crkva samostalna i neovisna.
6. Naglasak na *svećenstvu svih vjernika* uz praktično odbacivanje crkvene hijerarhije.
7. Kršćanstvo je ponajprije *učeništvo* – nasljedovanje Isusa Krista. Naglašava se koncept učeništva koji uključuje evangelizaciju, etiku i socijalno djelovanje.
8. *Agape ljubav* kao jedina odgovarajuća motivacija kršćanskoga življenja.
9. Naglašavanje *dubovnoga jedinstva* u Isusu Kristu unatoč denominacijsko-strukturnim različitostima.
10. *Otvorenost za istinu* pod vodstvom Duha Svetoga.

Svjetsko evanđeosko kršćanstvo obznanilo je privrženost evanđelju Isusa Krista snažnim naglaskom autoriteta Biblije u brojnim dokumentima, među kojima su: *Lausanski zavjet* (1974), *Čikaška izjava o nepogrešivosti Biblije* (1978), *Čikaška izjava o tumačenju Biblije* (1982), *Čikaška izjava o primjeni Biblije* (1986), *Manilski proglas* (1989), *Evanđelje Isusa Krista: Evanđe-*

osko proslavljanje (1999), *Amsterdamska deklaracija* (2000) i *Capetownski iskaz o predanju* (2010).⁴

Evandeoski kršćani u Hrvatskoj, kao i u svijetu, posljednjih pola stoljeća bili su više usredotočeni na duhovno relevantnu evangelizaciju i osnivanje novih crkava. Pitanja ekumenizma, međureligijskog dijaloga i uključivanja u društvene trendove ostavljali su malobrojnim teolozima i društveno-politički angažiranim vođama koji su nastojali uspostaviti i održati društvenu relevantnost evandeoskog kršćanstva. Evandeosko kršćanstvo snažno zastupa biblijsko jedinstvo i zajedništvo kršćana u evanđelju Isusa Krista, jedinstvo onih koje je Bog Otac dao Isusu Kristu, koji su prihvatili njegovu riječ i vrše je (Iv 17,1-26).

2. Evandeosko kršćanstvo i međureligijski dijalog

Iako je međureligijskih susreta bilo i u ranijim vremenima, snažniji poticaji na vjerska zbližavanja javljaju se kao posljedica društvenih procesa u drugoj polovici dvadesetoga stoljeća. U žrvnju različitih društvenih dijaloških procesa razvijaju se dvije značajne dijaloške skupine: ekumenski dijalog i međureligijski dijalog, koji se, iako odvojeni, često prožimaju i nadopunjuju.

Sredinom dvadesetoga stoljeća razvijale su se tri odvojene skupine ekumenskih i međureligijskih procesa koje su, svaka na svojim načelima, pripremale i razvijale ekumenske i međureligijske teologije i prakse 21. stoljeća.⁵ Ekumenizam kao organizirani pokret za postizanje suradnje i jedinstva među kršćanima i crkvama snažnije se javlja između dva svjetska rata. Na konferenciji u Amsterdamu 1948. godine oko 350 izaslavnika, koji su predstavljali 147 denominacija iz 44 zemlje, utemeljilo je World Council of Churches (Svjetsko vijeće crkava). Svjetskom vijeću crkava priključila se većina teološki liberalnih protestantskih i pravoslavnih denominacija, a izvan Vijeća ostale su evandeoske denominacije i Rimokatolička crkva. U posljednjih pedeset godina Svjetsko vijeće cr-

⁴ U članku *Prilozi za jedinstvo u evanđelju Isusa Krista* (2014b, 256–257) donosim slikoviti prikaz svjetskog evandeoskog kršćanstva sa smještajem pojedinih dokumenata unutar njegova spektra.

⁵ Ekumenske procese spominjem u kontekstu međureligijskih procesa zato jer su te dvije skupine procesa vrlo povezane, a u kontekstu Svjetskoga vijeća crkava prva faza ekumenizma je jedinstvo kršćana, druga faza jedinstvo religija a treća faza jedinstvo svega čovječanstva.

kava razvijalo je i predvodilo ekumenske procese uvelike ukorijenjene u teološkom liberalizmu, postmodernizmu i univerzalizmu. Stoga je ekumenizam Svjetskog vijeća crkava bliži sinkretizmu nego li biblijskom učenju o jedinstvu kršćana, iako se na njega poziva. Svjetsko vijeće crkava pod snažnim utjecajem univerzalizma uz ekumenizam naglašava i predvodi međureligijski dijalog, pri čemu je krajnji cilj ekumenizma i međureligijskog dijaloga ujediniti sve svjetske religije u jednu Svjetsku religiju.

U isto je vrijeme evanđeosko kršćanstvo nastojalo razvijati procese »kršćanskog jedinstva u evanđelju«, ostavljajući po strani ekumenske i međureligijske procese. Nakon žestoke teološko-kulturološke borbe s liberalnim kršćanstvom potkraj devetnaestoga i u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća, obnovljeno evanđeosko kršćanstvo ustrajalo je u biblijskom nauku i Isusovom Velikom poslanju evangelizacije svijeta (Mt 28,19-20). Tijekom 1960-ih i 1970-ih, u vrijeme kada Svjetsko vijeće crkava i Rimokatolička crkva pozivaju na međureligijski dijalog, evanđeosko kršćanstvo snažno naglašava autoritet i snagu Biblije, evangelizaciju svijeta u snazi Duha Svetoga koja uključuje duhovnu borbu s vlastima i silama zla koje nastoje spriječiti evangelizaciju (LZ, 2.4.10.12.14). Iako su evanđeoski teolozi prepoznali da neki kršćani nastoje koristiti međureligijski dijalog kao zamjenu za evangelizaciju,⁶ skupina evanđeoskih teologa, koju su predvodili Leighton Ford, John Stott, Walldon Scott, Vinay Samuel i Chris Sugden, razvija evanđeoski orijentiran međureligijski dijalog kojim se nastoji ostvariti model misije s obraćenjem osobe na kršćanstvo prožet respektom i ljubavlju prema svim ljudima, uključujući druge religije.⁷ Njihova nastojanja prepoznali su mnogi evanđeoski vođe, potvrđena su u ključnim dokumentima evanđeoskog kršćanstva, ali ipak evanđeoski orijentirani međureligijski dijalog nije tijekom dvadesetoga stoljeća značajnije razvijen. S pravom to primjećuje John W. Morehead (2012) kad ističe da istraživanja ukazuju na značajnu religijsku nepismenost među evanđeoskim kršćanima, posebice konzervativnima. Naime, potkraj dvadesetoga stoljeća u međureligijskom dijalogu veći-

⁶ Primjerice, Carl F. H. Henry (1969, 31) zapisao je: »Konverzacija sve više i više zamjenjuje konverziju kao cilj kršćanskog misionara.« (»Conversation is more and more replacing conversion as a Christian missionary objective«)

⁷ Detaljnije o ranoj fazi odnosa evanđeoskih kršćana prema međureligijskom dijalogu vidi u članku Terryja C. Mucka *Evangelicals and Interreligious Dialogue*.

nom su sudjelovali liberalni evandeoski kršćani, takozvano lijevo krilo evandeoskog kršćanstva (»evangelical left«). Do preokreta dolazi na prijelazu iz dvadesetog u dvadesetprvo stoljeće kad se više utjecajnih vođa konzervativnog evandeoskog kršćanstva uključuje u dijalog.

2.1 Stara paradigma međureligijskog dijaloga

Gina A. Bellofatto u članku *Evangelicals and Interfaith Dialogue: A New Paradigm* (2014) ističe da međuvjerski dijalog u ovom trenutku doživljava značajni zaokret u kojem sudionici ne predstavljaju samo liberalnu stranu vjerskog spektra, već uključuju i konzervativnu stranu u kojoj su vjernici predani svojoj vjerskoj tradiciji. Taj stupnjeviti zaokret od »stare« prema »novoj« paradigmi tek se ukorjenjuje, smatra Bellofatto, i pruža evandeoskim kršćanima mogućnost uključenja u područje gdje je susret osoba iz drugih religija primarni cilj. Stara paradigma međureligijskog dijaloga traži najmanji zajednički nazivnik među partnerima – teološke sadržaje oko kojih se partneri slažu, čak i ako to znači neznatno mijenjanje pojedinog vjerovanja ili izostavljanja ostalih istina kako bi se postigao konsenzus. Traženje najmanjeg zajedničkog nazivnika najčešće pruža samo minimum razumijevanja pojedine tradicije. Kako bi se istinski uključilo »druge« i sudjelovalo u dijalogu treba, prema starom modelu, pojedinačna uvjerenja i kriterije istine zamijeniti relativističkom, univerzalnom vjerom. To je s biblijskog i konzervativnog evandeoskog gledišta bilo neprihvatljivo, stoga su u međureligijskom dijalogu većinom sudjelovali liberalni evandeoski kršćani. Liberalno evandeosko kršćanstvo za razliku od konzervativnoga izvrsno se snalazilo u pluralističkom okruženju i često je cijelim srcem prigrlilo međureligijski dijalog kao sredstvo obogaćivanja vlastite teološke misli, ističe Bellofatto, te napominje da liberali nisu pružali dobrodošlicu predstavnicima konzervativnoga (ekskluzivističkoga) evandeoskog kršćanstva za stolom međureligijskog dijaloga. Konzervativni kršćani su pak iz svoje perspektive opravdano isticali da su nekršćanski partneri u dijalogu dobivali samo djelomičnu kršćansku poruku, koja nije adekvatno predstavljala cjelokupnost biblijske istine. I za druge religije bilo je problematično usredotočenje samo na sličnosti uz ignoriranje razlika.

2.2 Nova paradigma međureligijskog dijaloga

Nova paradigma međureligijskog dijaloga koja se tek oblikuje ne traži više najmanji zajednički nazivnik među religijskim tradicijama već naglašava i prihvaća različitosti. Ovaj zaokret barem prividno napušta relativistička nastojanja stare paradigme, napominje Bellofatto, i ohrabruje dijalog u kojem svaka strana uključuje u raspravu sve ono što misli da je za njih obvezujuća istina, bez obzira jesu li te istine univerzalne među tradicijama. U modelu nove paradigme međureligijskog dijaloga konzervativno evanđeosko gledište se vrednuje, a od partnera u dijalogu se ne očekuje da se međusobno slože. Kako je dijalog učenje o drugima i izlaganje stereotipa, prirodno je prihvatljivo da partneri u dijalogu imaju različita gledišta na narav i praksu religije. Ovakav pristup otvara vrata sudionicima koji su bili isključeni iz dijaloga u staroj paradigmi, uključujući ekskluziviste, konzervativne evanđeoske kršćane i ostale prozelitirajuće tradicije, zaključuje Bellofatto.

Nova paradigma međureligijskog dijaloga ne zahtjeva od evanđeoskih kršćana napuštanje njihovih stajališta već samo ostvaruje dijalog u njima prijateljskijem ozračju. S jedne strane im omogućuje da razvijaju odnose s pripadnicima drugih religija utemeljenima u povjerenju, ljubavi i suosjećanju a s druge strane zahtijeva od njih da prodube razumijevanje vlastitog vjerskog uvjerenja i utvrde biblijsko-teološka gledišta na različita društvena pitanja.

Kako je nova paradigma međureligijskog dijaloga tek u povojima vrijeme će pokazati koliko je bila uspješna ili neuspješna u ozračju konzervativnoga evanđeoskog kršćanstva koje još uvijek međureligijski dijalog promatra s biblijskog stajališta kao prvi korak u evangelizacijskom procesu ili pak smatra da je »međureligijski dijalog« aktivnost koju obraćeni kršćani ne bi trebali ni spominjati, a kamoli u njemu sudjelovati.

3. Sedam ključnih načela evanđeoskog kršćanstva za vođenje dijaloga s drugim religijama

U posljednjih nekoliko desetljeća ubrzano se unutar evanđeoskoga kršćanstva razvijaju teologije religija te se potiču i održavaju raznorodna okupljanja pripadnika različitih religija. Knjige koje obrađuju odnose između evanđeoskoga kršćanstva i drugih religija vrlo su popularne na

Zapadu, a međureligijski dijalog česta je tema teoloških promišljanja i rasprava.

Božja riječ i u njoj utemeljeni i opće prihvaćeni dokumenti svjetskog evanđeoskog kršćanstva – *Lausannski zavjet* (1974), *Manilski proglas* (1989) i *Capetownski iskaz o predanju* (2011) – utvrđuju jasna i nedvosmislena načela prema kojima evanđeosko kršćanstvo može sudjelovati u ekumenskom i međureligijskom dijalogu. U djelu *Toward a Pentecostal Theology of Religions* Tony Richie (2013, 544–975) sugerira popis ključnih sadržaja koje jedna pentekostna teologija religija treba sadržavati. Kako su ta načela vrlo slična i u drugim evanđeoskim teologijama religija, koristim ih kao predložak za navođenje sedam ključnih načela evanđeoskog kršćanstva za vođenje dijaloga s drugim religijama (Jambrek 2014b, 258–262).

3.1 Autoritet i snaga Biblije. Evanđeoski kršćani postojano su predani Bibliji kao nadahnutoj i autoritativnoj riječi Božjoj. Stoga sve doktrine i prakse moraju biti vrednovane, potvrđene i prihvaćene na temelju Biblije ili odbačene kao neprihvatljive i krivo učenje. »Poruka Biblije namijenjena je cijelom čovječanstvu. Božja objava u Kristu i u Pismu je nepromjenljiva. Po njoj Duh Sveti govori i danas. Ona rasvjetljuje um Božjih ljudi u svakoj kulturi, kako bi dokučili Božju istinu svojim očima i objavili cijeloj Crkvi svekoliku mudrost Božju.« (LZ 2)

3.2 Jedinstvenost i središnjost Isusa Krista. Konzervativni evanđeoski kršćani potpuno su i beskompromisno predani apsolutnoj jedinstvenosti Isusa Krista. Ispovijedaju samo jednog Spasitelja i samo jedno evanđelje, te odbacuju, kao protivno Kristu i evanđelju, sve pretpostavke i razmatranja koja podrazumijevaju da Krist govori kroz sve religije i ideologije. Isus Krist, jedini je Bogočovjek, koji je sebe predao za otkup grešnog čovjeka i jedini je posrednik između Boga i čovjeka, jedini put spasenja. Jedino je on utjelovljeni Sin, Spasitelj, Gospodar i Sudac, i jedino je on, zajedno s Ocem i Duhom, dostojan štovanja, vjere i poslušnosti svih ljudi. Naviještati Krista znači proglašavati ljubav Božju grešnome svijetu i poziv svima da se obrate Spasitelju i Gospodinu u svesrdnom osobnom predanju u pokajanju i vjeri. Isus Krist je uzvišen iznad svakog drugog imena, smatraju evanđeoski kršćani, i svako koljeno će mu se pokloniti i svaki ga jezik priznati Gospodinom. Stoga, odbacuju i relativizam koji smatra sve religije i duhovnosti jednako vri-

jednim pristupima Bogu, i sinkretizam koji pokušava pomiješati vjeru u Krista s drugim vjerama (usp. LZ, 3; MP, 3).

3.3 Snaga Duha Svetoga. Evanđeoski kršćani, posebice pentekostalci i karizmatici, naglašavaju vodstvo i snagu Duha Svetoga u življenju i djelovanju kršćana. Duh Sveti je misionarski duh koji obnavlja Crkvu u istini i mudrosti, vjeri, svetosti, ljubavi i sili. Za razliku od teologija religija koje većinom pozivaju kršćane da proučavaju spise drugih religija kako bi se time obogatile, evanđeosko kršćanstvo poziva sve »kršćane da mole za prisutnost suverenog Duha Božjeg, kako bi svi njegovi plodovi bili vidljivi u njegovom narodu obogaćujući tako Kristovo Tijelo« (usp. LZ, 14).

3.4 Biblijska ekleziologija. Evanđeosko kršćanstvo zalaže se za biblijsku ekleziologiju i njezine modele Crkve nasuprot povijesnim modelima crkve, posebice modela crkve kao institucije. Crkva je zajedništvo s Trojednim Bogom: Bogom Ocem (1 Iv 1,6), Bogom Sinom Isusom Kristom (1 Kor 1,9) i Bogom Duhom Svetim (2 Kor 13,13). Crkva je tijelo Kristovo (živi organizam) kojoj je jedina Glava Isus Krist. »Crkva je prije svega zajednica Božjih ljudi, a ne institucija, i ne smije se poistovjetiti ni s jednom određenom kulturom, društvenim ili političkim sustavom, kao ni ljudskom ideologijom.« (LZ, 6)

3.5 Važnost i hitnost evangelizacije i misije. Crkva Isusa Krista pozvana je i poslana čitavom svijetu prenijeti potpuno evanđelje. Crkva je u središtu Božjeg plana i određena je za širenje evanđelja (LZ, 6). »Krajnji cilj bi trebao biti, u najskorije vrijeme i svim raspoloživim sredstvima, da svaka osoba ima mogućnost čuti, razumjeti i prihvatiti evanđelje.« (LZ, 9)

Manilski proglas (A, 1) poziva evanđeoske kršćane da odbace lažna evanđelja koja poriču ljudski grijeh, božanski sud, božanskost i utjelovljenje Isusa Krista, te neophodnost križa i uskrsnuća (liberalno kršćanstvo), posebice da odbace poluevanđelja, koja umanjuju grijeh i zamjenjuju Božju milost ljudskim samodoprinom. Proglas poziva evanđeoske kršćane da se odlučuju u svom naviještanju evanđelja prisjećati se Božjih radikalnih dijagnoza i njegova jednako radikalnog lijeka.

3.6 Soteriološka usredotočenost. Evanđeosko kršćanstvo naglašava prirodu i nužnost kršćanskog spasenja. Nasuprot religijskom pluralizmu,

koji je često temelj ekumenskog i međureligijskog dijaloga, i koji nastoji redefinirati kršćansko spasenje u smislu da bude prihvatljivo religijama, evandeoski kršćani se držanjem i vršenjem Riječi Božje iznova obvezuju da će po čitavom svijetu pronositi svjedočanstvo o Isusu Kristu i o cijelomu njegovu nauku, znajući da mogu biti svjedoci samo ako sami žive u poslušnosti njegovu nauku (CIOP, I, 4C).

3.7 Eshatološka perspektiva. Evandeosko kršćanstvo čvrsto vjeruje da će se Isus Krist osobno i vidljivo vratiti, silno i slavno, kako bi dovršio spasenje i sud. Njegova obećanja su istinita i ostvarit će se te su snažan poticaj evangelizaciji. *Lausannski zavjet* stoga upozorava na biblijska proroštva da će ustati lažni učitelji pod Kristovim imenom i lažni proroci kao preteče Antikrista. Evandeoski kršćani su stoga obećali: »Zato odbacujemo, kao preuzetan san i plod čovjekove oholosti, utopiju o ostvarenju savršenog društva na ovome svijetu. Kao kršćani pouzdajemo se da će Bog ostvariti svoje kraljevstvo, i zato žudno iščekujemo taj Dan; nova nebesa i novu zemlju gdje će prebivati pravda i gdje će Bog kraljevati zauvijek. U međuvremenu predajemo se u službu Kristu i ljudima, u radosnoj podložnosti njegovoj vlasti sve do kraja života.« (LZ, 15)

4. Međureligijski dijalog u ključnim dokumentima evandeoskog kršćanstva

Međureligijski dijalog se uz *Lausannski zavjet* i *Manilski proglas* spominje i u dokumentu *Evandjelje Isusa Krista: evandeosko proslavljanje, Capetovnskom iskazu o predanju* i *Amsterdamskoj deklaraciji*.

U tvrdnjama i poricanjima dokument *Evandjelje Isusa Krista: evandeosko proslavljanje* naglašava da je Isus Krist jedini put spasenja, jedini posrednik između Boga i čovječanstva (Iv 14,6; 1 Tim 2,5) te poriče da se bilo tko može spasiti bilo kako drugačije nego po Isusu Kristu i Njegovom evandelju. Jer Biblija ne nudi nikakvu nadu u to da iskreni štovatelji koji pripadaju drugim religijama mogu biti spašeni bez osobne vjere u Isusa Krista.

Capetovnski iskaz o predanju (CIOP) razrađuje odnose evandeoskog kršćanstva prema religijama u prvome dijelu naslovljenom *Ljubimo Božji svijet* (7) i podnaslovom *Ljubimo svoje bližnje kao sebe* (7D). Ljubav prema bližnjima i neprijateljima, na koju je Isus pozvao sve kršćane (Lev 19,34; Mt 5,43-44), zahtijeva od kršćana da odgovore svim ljudima iz srca

evanđelja, u poslušnosti Kristovoj zapovijedi, nasljeđujući Kristov primjer. »Ta ljubav prema bližnjima« ističe CIOP, »prigrbljuje ljude drugih vjera, a proteže se i na one koji nas mrze, kleveću i progone pa čak i ubijaju. Isus nas je učio da na laži odgovaramo istinom, da onima koji nam čine zlo odgovaramo djelima ljubavi, milosrđa i opraštanja, da na nasilje i ubojstva protiv njegovih učenika odgovorimo samožrtvovanjem kako bismo privukli ljude i razbili lanac zla.« (CIOP, 22)

U drugom dijelu, tj. u *Capetownskom pozivu na djelovanje*, u prvom poglavlju naslovljenom Svjedočiti o Kristovoj istini u pluralističkom, globaliziranom svijetu dokument prvo naznačuje biblijski nauk da je Isus Krist istina a potom uspoređuje istinu s izazovima pluralizma.

»Isus Krist je kozmička istina. Budući da Isus *jest* istina, istina u Kristu je (i) osobna i propozicionalna, (ii) univerzalna i kontekstualna, (iii) konačna i sadašnja.« (CIOP, 33)

»Kulturni i religijski pluralizam je činjenica i kršćani su, primjerice u Aziji, s tim živjeli kroz stoljeća. Sve religije tvrde da je njihov put, put istine. Većina će nastojati poštivati izazovne tvrdnje drugih vjera i živjeti zajedno s njima. Međutim postmoderni, relativistički pluralizam je drukčiji. Njegova ideologija niječe apsolutnu ili univerzalnu istinu. Iako tolerira tvrdnje o istini, na njih gleda više kao na kulturološki konstrukt. (Ova pozicija je logički samodokidajuća jer kao jedna apsolutna istina tvrdi da ne postoji jedna apsolutna istina.) Takav pluralizam 'toleranciji' pripisuje vrhovnu vrijednost, no može poprimiti i nasilne forme u zemljama u kojima sekularizam ili agresivni ateizam reguliraju javnu scenu.« (CIOP, 34)

Amsterdamska deklaracija (AD) poziva kršćane da objavljuju evanđelje u svijetu koji je sve zahvaćeniji pluralizmom. U globalnom selu konkurentskih vjera i brojnih svjetskih religija važno je da se evangelizacijski naponi odlikuju vjernošću radosnoj vijesti o Kristu, i poniznošću u njezinom objavljivanju. Iako se Božje opće otkrivenje proteže na sve razine Njegovog stvorenja, tragovi istine, ljepote i dobrote se lako mogu pronaći i u brojnim nekršćanskim vjerskim sustavima, ipak, ne može se smatrati bilo koji od njih alternativom evanđelju ili drugačijim putem spasenja. Jedini put ka poznavanju Boga u miru, ljubavi i radosti jest pomirbena smrt Isusa Krista, uskrslog Gospodina. Kršćani ovu poruku

trebaju u dijalogu navješćivati pripadnicima drugih religija s ljubavlju i poniznosti, kloneći se oholosti, agresivnosti i nepoštovanja.

Zaključak

Evandeosko kršćanstvo koegzistira s drugim kršćanskim crkvama, religijama i svjetonazorima u uvjetima globalizacije, konzumerizma, materijalizma, humanizma, relativizma, pluralizma i multikulturalizma. Toj koegzistenciji doprinose ekumenski i međureligijski dijalog. Kako su evandeoski kršćani u Hrvatskoj, kao i u svijetu, posljednjih pola stoljeća bili više usredotočeni na duhovno relevantnu evangelizaciju i osnivanje novih crkava, pitanja ekumenizma, međureligijskog dijaloga i uključivanja u društvene trendove ostavljali su malobrojnim teolozima i društveno-politički angažiranim vođama koji su nastojali uspostaviti i održati društvenu relevantnost evandeoskog kršćanstva. Postojanim zastupanjem biblijskog jedinstva i zajedništva kršćana u evanđelju Isusa Krista, konzervativno evandeosko kršćanstvo prepustilo je potkraj dvadesetoga stoljeća sudjelovanje u međureligijskom dijalogu liberalnim evandeoskim kršćanima. Do preokreta dolazi na prijelazu iz dvadesetog u dvadesetprvo stoljeće kad se više utjecajnih vođa konzervativnog evandeoskog kršćanstva uključuje u dijalog.

U posljednjih nekoliko desetljeća ubrzano se unutar evandeoskoga kršćanstva razvijaju teologije religija, a međureligijski dijalog česta je tema teoloških promišljanja i rasprava. Odnosi prema religijama te jasna i nedvosmislena načela prema kojima evandeosko kršćanstvo može sudjelovati u ekumenskom i međureligijskom dijalogu naznačeni su u temeljnim dokumentima svjetskoga evandeoskog kršćanstva, među kojima su: *Lausannski zavjet* (1974), *Manilski proglas* (1989), *Evanđelje Isusa Krista: evandeosko proslavljanje* (1999), *Amsterdamska deklaracija* (2000) i *Capetownski iskaz o predanju* (2010).

Načela za vođenje ekumenskoga i međureligijskoga dijaloga uključuju autoritet i snagu Biblije, jedinstvenost i središnjost Isusa Krista, snagu Duha Svetoga, biblijsku ekleziologiju, važnost i hitnost evangelizacije i misije, soteriološku usredotočenost i eshatološku perspektivu.

Reference

- Bellofatto, Gina A.** 2014. Evangelicals and Interfaith Dialogue: A New Paradigm. *Lausanne World Pulse*, October/November 2014. [Http://www.lausanneworldpulse.com/1224?pg=all](http://www.lausanneworldpulse.com/1224?pg=all) (pridobljeno 2. oktobra 2014).
- Capetownski iskaz o predanju: Ispovijest vjere i poziv na djelovanje** (CIOP). 2011. Zagreb: Protestantsko evanđeosko vijeće u RH i Biblijski institut.
- Christianity in its Global Context, 1970–2020: Society, Religion, and Mission.*** 2013. Center for the Study of Global Christianity, Gordon-Conwell Theological Seminary. [Http://www.gordonconwell.com/netcommunity/CSGCResources/ChristianityinitsGlobalContext.pdf](http://www.gordonconwell.com/netcommunity/CSGCResources/ChristianityinitsGlobalContext.pdf) (pridobljeno 2. oktobra 2014).
- Henry, C. F. H.** 1962. Confronting Other Religions. *Christianity Today*, August 31.
- Jambrek, Stanko.** 2003. *Crkve reformacijske baštine u Hrvatskoj*. Zagreb: Bogoslovni institut.
- — —. 2014a. Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu u svjetlu Riječi Božje. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 8 (2): 217–243.
- — —. 2014b. Prilozi za jedinstvo u evanđelju Isusa Krista. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 8 (2): 251–263.
- Lausannski zavjet.** 2008. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 2 (2): 341–348.
- Manilski proglas.** 2008. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 2 (2): 349–364.
- Muck, Terry C.** 1993. Evangelicals and Interreligious Dialogue. *JETS* 36 (4): 517–529.
- Richie, Tony.** 2013. *Toward a Pentecostal Theology of Religions* (Kindle Locations 31–32). Kindle Edition.
- Smith, W. Cantwell.** 1962. *The Faith of Other Men*. New York: Harper and Row.